

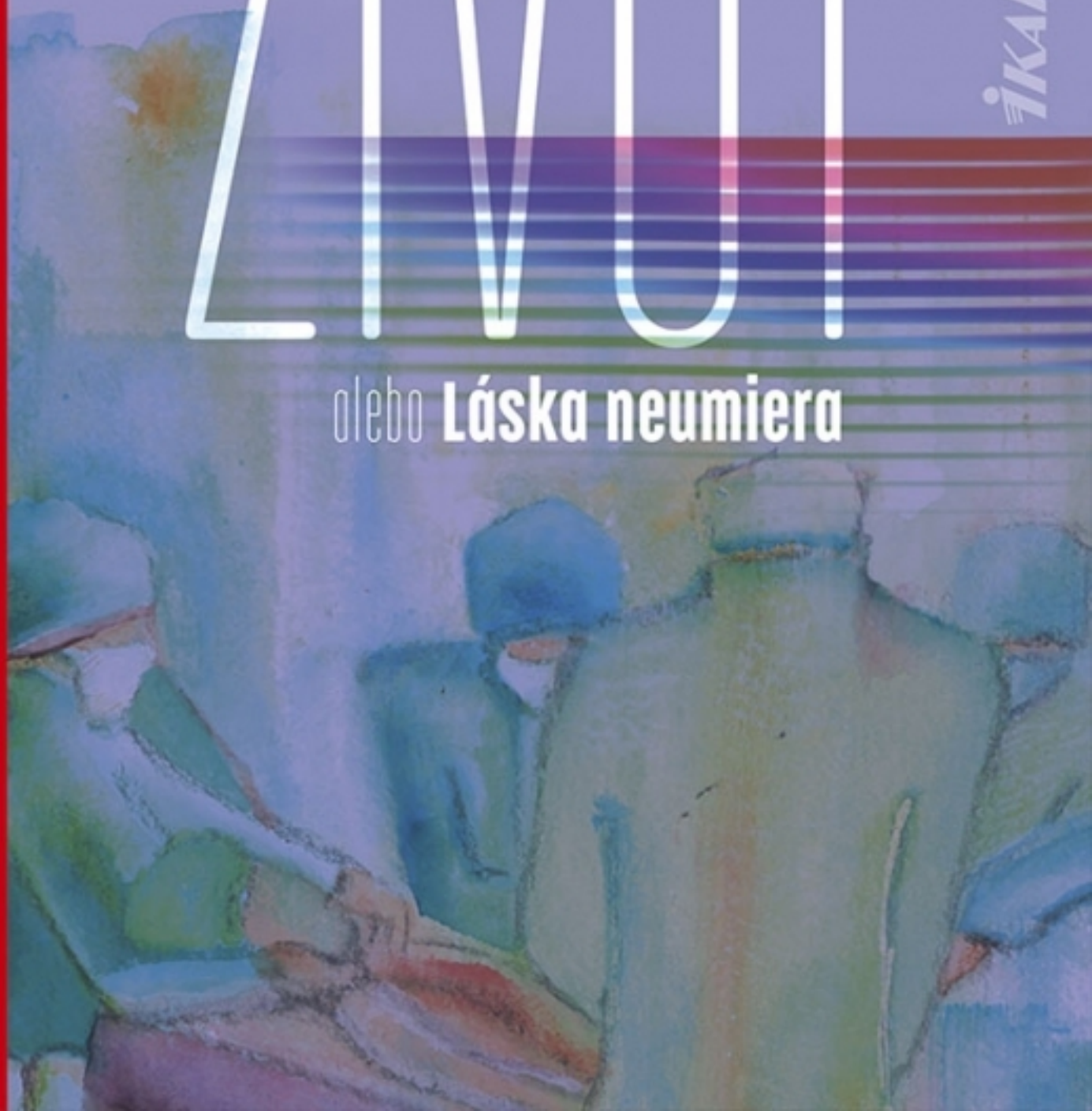
Marian Lechan

✓ **DAROVANÝ**

ZIVOT

alebo **Láska neumiera**

IKAR

✓ **DAROVANÝ**
ZIVOT
alebo **Láska neumiera**

Kúpou tejto knihy prispějete na o. z. Darovaný život.

Text © 2023 by Marian Lechan

Illustrations © 2023 by Zuzana Ferenčáková

Design © 2023 by Zuzana Chmelová

Slovak edition © 2023 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-551-9218-5

Marian Lechan

✓ **DAROVANÝ**
ZIVOT

alebo **Láska neumiera**

IKAR

*Srdce aj dvakrát ožiť môže,
ten, čo ho dáva, odchádza.
A zázrak spravia lekárove nože,
keď choré zdravým nahrádza.
Srdce už môže tlčiť, hoc tancom,
ticho sa skláňam pred jeho darcom.*

Marian Lechan

Inšpirované skutočnými udalosťami

Tento príbeh sa začína koncom.
A na jeho konci je nový začiatok.

Utorok

— 22:40

Čajkovskij. Dokonalý sprievodca zasneženou tatranskou cestou. Ethan veľmi pevne stiska kožený volant požičaného auta. Napriek tomu, že pneumatiky sú priľnuté k ceste, je to preňho nezvyčajný pocit. Nie je zvyknutý šoférovať v takej vrstve snehu. Vlastne aj keby bola tenšia, je to niečo, čo u nich v Singapore nikdy nezažil. Majú síce Snežné mesto, ale len vnútri vedeckého centra. Chodia sa tam zabaviť rodiny s deťmi a firmy si tam robia teambuildingy. Naposledy v ňom bol s kamarátmi z výšky a s bratom.

Ethan často myslieva na domov. Na mamu, brata aj na otca. Má však len 23 rokov a už hľadá svoje životné šťastie ďaleko od nich, v Európe, kde sa musia boriť s takýmto snehom a kupovať iné gumy na auto, aby mohli po ňom brázdiť. Prečo nesedia doma, keď sneží? Aj on si už kladie túto otázku.

Poryvy vetra sa občas pohrajú s autom akoby do taktu vznešenej klasickej hudby. Na ceste pred Ethanom sa zvíří kúdol snehu a za ním ďalší. K pikolám a klarinetom ruského hudobného veľikána sa pridajú hoboje a fagoty. Hudba znie čoraz naliehavejšie. Vetrisko už máva mohutnými smrekmi tak silno, že Ethan cez zvírený sneh sotva vidí na cestu. Ide akoby krokom. Fujavica ladí nezrozumiteľné tóny, ktoré spolu s koncertom, len nedávno stiahnutým do telefónu, vytvárajú naozaj hrôzostrašnú symfóniu.

— 22:48

Hanka už leží v posteli, no pozerá do stropu. Je jej trošku zima. Viac ako teplo periny však potrebuje mať pri sebe mamu.

„Mami, som ešte smädná.“

„Srdiečko, spi už.“

Mama ju volá srdiečko. Nezdá sa to nijako výnimočné. Mamy takto svoje deti predsa volávajú. Srdiečko, anjelik, láska. Trinásťročná Hanka má stenózu aortálnej chlopne. Už od narodenia. Srdce jej niekedy búši tak silno, že ho počuť v tichu detskej izby. Inokedy zasa nebúcha nahlas, no pre zmenu veľmi nepravidelne. Vtedy sa jej zdá, ako keby spadol remeň z prevodu. Má potom pocit, že sa jej srdiečko zastavilo, a prepadne ju desivá panika, čo pod stresom zasa vystupňuje silu úderov jej srdca. A takto dookola.

„Mami, ja to už nechcem,“ rozplače sa. Dobre si pamätá, ako premýšľala, že so všetkým skoncuje. Také mladé dievča a také otravné myšlienky.

Vtedy u babky rozmýšľala, že sa večer pôjde prejsť k rybníku, skočí doň a už sa nevynorí. A bude pokoj. Nik sa viac nebude pozerať na jej modravé pery.

Raz sa jej spolužiačky smiali, či ešte stále píše atramentovým perom ako prváčka na základke. Bolo to po telesnej. Hanke totiž stačila neveľká námaha a zmodreli jej nielen pery, ale aj nechty. Vyzerali naozaj ako machule od atramentu. Zúženie aortálnej chlopne jej nedovoľuje ani sa poriadne nadýchnuť. Teda, dýchať môže normálne, no len čo beží, šplhá alebo sa len tak šalie, veľmi rýchlo sa zadýcha. Cez aortu prejde len úzky pramienok krvi, srdce sa začne namáhať a tlčie silno ako obrovská pumpa, ktorá chce cez seba do celého tela pretlačiť životodarnú tekutinu.

Mala to dobre premyslené. Zobrala by si štipec na nos a zviazala ruky nejakým špagátom, aby sa nedostala z vody. Vraj keď ju jej srdce nechce, nechce ani ona jeho. No predstava, že by ju babka

do noci čakala, potom volala policajtov a jej telo by sa vynorilo až bohviekedy, zakaždým zvrátila jej čierne myšlienky. Mame o nich nikdy nepovedala. Vždy si len pýta napiť. V domnienke, že mama donesie pohár, prisadne si na posteľ a bude sa s ňou o tom rozprávať. Ona však vždy povie len: „Srdiečko, spi už.“

— 22:48

Nehrá nijaká hudba. Vetrisko stíchlo. Vyvrátený strom leží na aute. Ethan ešte slabučko dýcha. Má rozbitú hlavu a dolámané nohy aj ruky. Jeho dych však v nápore vetra zaniká. Tma a zima.

Až o osem minút prichádza ďalšie auto. Tomáš sa vracia z roboty. Pracuje ako čašník v Smokovci vo vynovenom hoteli. Len teraz dopočítali peniaze a nachystali rajón pre kolegov na ráno a zrazu je tu. Zoči-voči tragédii. „Héj! Haló!“ Nič. Nik sa neozýva.

Je to nepríjemný pocit, hľadiť na vyvrátený strom ležiaci na aute, priamo na prednej kapote. Tomášovi je jasné, že vnútri niekto je. To, že sa neozýva, môže znamenať len jediné. Blíži sa k rozmlátenému vozidlu a stále volá. „Haló, počujete ma? Tak počujete ma?!“

Pach rozliatej nafty, ticho, zima a zlá predtucha vstupujú do Tomáša ako podivná štvorkombinácia esencie strachu. Cíti úzkosť a sám nevie, či sa trasie iba od zimy. Niečo také ešte nevidel. Teda videl, vo filme. Nikdy si však nepredstavoval, že ho to stretne aj naozaj. Ethanovi tečie krv z úst aj z uší. Tomáš musí bežať späť k svojmu autu. Mobil si nechal na prednej sedačke.

„Haló? Tomáš Galbavý, prosím vás o pomoc!“

„Odkiaľ voláte?“ opýta sa operátor tiesňovej stovdvanástky.

„No, z Tatier. Z Tatier, kurva, jemu tečie z hlavy krv.“

„Pane, odkiaľ, prosím, voláte? Odkiaľ z Tatier?“

„Stojím na tej ceste, ako sú Zruby. Na tej, ktorá pokračuje na Vyšné Hágy. Som na jej začiatku, ako by za Slovnaftkou. Viete kde?“

„Rozumiem vám, čo sa stalo?“

„Na aute leží strom a mužovi vo vozidle tečie krv z hlavy. Nevieť, či žije.“

„Vidíte auto, na ktoré spadol strom, a vidíte aj vodiča?“

„Trocha ho vidím. Vidím mu hlavu, ale je celá krvavá. Má krv aj na bunde.“

„Môže sa s vami rozprávať?“

„Vy nechápete, že má všade na hlave krv? Podľa mňa je mŕtvy. Nič nehovorí, možno trochu chrčí, ja neviem. Príďte sem.“

— 23:15

Martin dopísal posledný riadok. Teda posledný nadnes, ešte ho čaká asi milión ďalších riadkov toho vyčerpávajúceho odborného textu. Odborný text – odporný text, napadne mu slovná hračka, kým sa zhasína notebook a uspávajú procesory. Vždy pri vypínaní počítača v ňom niečo píska.

Ani nevie, kedy vlastne obedoval a čo jedol. Bolo to niečo studené. Ráno bežal do nemocnice, potom ho čakali konzília a napokon študenti. Poobede riešil prípad muža, ktorého extrémne bolelo brucho, a všetci si škrabkali bradu, čo by to tak asi mohlo byť. Sono neukázalo žiadne obličkové kamene, žlčník mal vonku. Vychádzalo to jedine na apendix. Akútna apendicitída s perforáciou nekrotizovaného

apendixu. Chlapíkovi skrátka praskol slepák, ktorý už mal aj tak dávno odumretý. Prežil to a Martin mu ten slepák odoperoval. Bolo čo odsávať, toho sajrajtu mal plné brucho. Zašili ho už mladší kolegovia.

Všimol si aj novú anestéziologičku, ktorá prišla odnikadiaľ od Nových Zámkov. Ten polomaďarský prízvuk a hnedé očiská hľadiace spod rúška. Celkom rajc.

Jeho Zuzka je už otočená chrbtom a spí. Martin ešte pred spaním skontroluje mobil. Nachádza zo pár neprečítaných správ vo WhatsAppe, no dnes už na to nemá náladu. Telefón kontroluje len preto, aby sa uistil, či má zapnuté zvonenie a budík nastavený na 5.30. Hocikedy ho môžu stiahnuť. A zajtra ešte príde aj ten všetečný novinár.

Predtým, ako Martin zaspí, prebleskne mu hlavou myšlienka na to, ako bude musieť znova odpovedať na klišé otázky o tom, či sú motorkári najlepšie a najistejší darcovia orgánov a či sa dajú orgány aj kúpiť. „Ach jaj.“

Streda

— 0:28

Do zdemolovaného auta sa spočiatku nedalo dostať. Záchranári museli rozbiť bočné okno, aby s problémami otvorili aspoň zadné dvere. Mladík bol v zúboženom stave, nereagoval na nič. Tep mu ešte nahmatali, ale už nedýchal. Nereagoval ani na bolestivé podnety. Hasiči kontrolovali stromy nad záchranárskym tímom. Riadne to nimi kývalo.

Záchranári bojovali o Ethanov život trištvrte hodiny. Ambuvakom mu do pľúc vháňali vzduch

a masírovali mu srdce. Tridsať stlačení srdca, dva záchranárske vdychy a takto dookola. Napokon naskočil. Chrčal. Zafixovali mu krk nafukovacím golierom. Ak má poškodenú krčnú chrbticu, hlava sa už nesmie pohnúť. Ethan žije, no jeho život visí na takej tenkej priadzi, akú majú pavúky na jeseň.

Je krehký a polámaný, ale tu, takmer desaťtisíc kilometrov od domova, predsa nemôže zomrieť. On už však nevníma. Ani červené bundy záchranárskej posádky, ani hukot zvnútra sanitky. Ethanov spacák a gitara ostávajú v aute.

„Keby som šiel z domu skôr, prechádzam tadiaľ tiež, lebo by som šiel po manželku do roboty. To je beznádejný prípad. A pritom si vezmite, že nikde inde na Slovensku nie je sneh, len tu v Tatrách,“ vraví šofér sanitky, ktorý práve nastúpil do služby.

„Bože a taký mladý, on je deväťdesiatšedmička, že?!“ Popradská nemocnica prijíma ťažkú polytraumu po páde stromu na auto. Ethan je v kritickom stave.

— 5:30

Budík na mobile hrá známu melódiu. Feliz navidad! Keď si chceme nejakú obľúbenú pesničku naozaj zhnusiť, treba si ju nastaviť ako zvuk budíka. Keď o pol šiestej začnú gitarky, trúbky a husličky vyhrávať tú inak príjemnú melódiu, najradšej by ste vyhodili mobil von oknom. Alebo ho šmarili do kozuba, aby tam bol náznak vianočného sarkazmu – ho, ho, ho.

Martin vstáva. Zuzka ešte spí. „Veď ona spí, keď idem spať aj keď už vstávam,“ pomyslí si. Martin má toho veľa, takže svoju manželku nestíha. Nielen tak, ako vám napadne na prvú. Takmer vôbec ju nestíha ani v stave bdlosti. Pre neskoré príchody –

keď ide spať pred polnocou, je to vlastne ešte zavčasu – a pre včasné odchody.

„Je to poslanie, nie práca, pamätajte si!“ prehráva sa Martinovi v hlave veta profesora Somra z lekárskej fakulty, u ktorého robil anatómiu a ktorý mu koniec koncov odovzdával aj červený diplom z medicíny. „Spondeo et polliceor. Sľubujem a zaväzujem sa!“ opakuje si v hlave medicínsku prísahu, sediac v aute smerom do nemocnice.

Je sychravo a smradľavo. Ranné výfukové plyny sa držia pri zemi. „Dobry, pán doktor,“ zdraví ho vrátnička. „Dobry, dobry,“ odpovie Martin. Veď tá žena je plná energie, ako keby nepotrebovala spávať. O medicíne vie prd, veď aj načo, pozná tu predsa každého doktora. „Keď sa znova narodím, budem vrátnik v nemocnici. S čistou hlavou a plný energie.“

Primár Martin Mráz prichádza na svoje pracovisko. Prechádza popod nápisy Klinika chirurgie a Transplantačné centrum. Urobí si na stole poriadok, čiže poprehadzuje papiere z jednej časti stola na druhú. Dôležité veci ako termíny, diagnózy a plánovač stretnutí má na samostatnej nástenke.

Je perfektný lekár, no vždy bol mizerný v time manažmente. Aspoň tak teraz volajú plánovanie. Neustále strácal diáre, do mobilu si zabúdal zaznačovať schôdzky, vždy sa niekam omylom preklikol a pripomenka na stretnutie mu zazvonila spravidla týždeň po ňom. Tak si kúpil tie malé krikľavé lepiace papieriky a nástenku. Odvtedy je majster plánovania.

— 7:50

Hanke sa práve začala občianska. Dnes má šesť hodín. Občianku, anglinu, matiku, biológiu,

slovenčinu a tú nešťastnú telesnú. *Každá ľudská bytosť je jedinečná osobnosť* – nadpis kapitoly v siedmackej občianskej náuke. Hanku to už naozaj neskutočne vytáča. „Každý je jedinečný, len ja musím mať srdce, ktoré nič nevládze,“ pomyslí si. „Načo sa máme učiť také hlúposti?“

Dnes sa nestihla naraňajkovať, takže sa už teší na desiatu. Má zabalené pizzové rožky, ktoré mama cestou z roboty priniesla z večierky. Už sa nevie dočkať zvonenia.

— 8:25

Je po vizite. Cez okná popradskej nemocnice sa prebívajú zimné slnečné lúče a vertikálne žalúzie vrhajú do miestnosti pásikavý tieň pripomínajúci mreže vo väzení. A Ethan je skutočne uväznený – vo svojom tele, ktoré dýcha už iba pomocou prístrojov. Všetky vyšetrenia ukázali, že sa jeho púť končí.

„Chcem ísť von! Vooooon! K svojej mame. Maaaa!“ kričí už len Ethanova duša. Navonok však nemihne ani brvou. Pípanie prístrojov.

„Musíme volať do Martina na transplant Mrázovi,“ hovorí doktor Ondruš, starší lekár traumatológ. „Máme pre vás darcu. Dvadsaťtriročný muž, cudzinec, polytrauma. Po autonehode. Spadol mu strom na auto. Je tam mozgová smrť,“ približuje Ondruš do telefónu.

— 8:31

Primár Martin Mráz je zároveň koordinátorom transplantáčného centra. Hneď mu je jasné, že musí všetko odložiť, aj toho novinára.

„Cudzinec?“ opýta sa.

„Áno. Ázia, Singapur,“ odpovedá Ondruš.

„No, bude náročné získať súhlas rodiny. Dobre, zariadime prevoz k nám do Martina.“

Rozhovorov s rodinami už absolvoval asi dvesto. Súhlas je dôležitý, hlavne z etického hľadiska. Zákon umožňuje odobrať orgány aj cudzím štátnym príslušníkom, no bude to celé poriadne komplikované.

Martin hneď sadá k počítaču a snaží sa nájsť na internete informáciu, či zákony Singapuru uznávajú diagnostiku mozgovej smrti rovnako ako tie slovenské. Či tam vôbec je nejaký register darcov a nedarcov, či človek musí dať súhlas ešte za života, alebo sa stáva darcom orgánov po smrti automaticky. A treba kontaktovať rodinu. V Singapore nemáme veľvyslanectvo. To najbližšie, pod ktoré patrí aj Singapur, je v Jakarte v Indonézii.

— 12:20

V telocvični sa ozýva dupot žiakov, ktorí bežia počas rozcvičky. Občas hvizdnú o palubovku niečie tenisky. Hanka cíti, že jej nie je veľmi dobre. Dnes je zadýchaná oveľa viac ako inokedy.

Telocvikárka, ktorá učí občiansku aj dejepis, pozerá niečo v mobile. Hanke sa podlomia nohy, snaží sa nadýchnuť. Ako keby sa vynárala z vody a lapala dych.

Padá na zem. Dievčatá za ňou skoro nestačili dobrzdiť. Skríknu tak nahlas, že učiteľka podvedome berie píšťalku z hrude do úst a zapíska. Celá trieda sa zbehne k spolužiačke a všetko stíchne.

„Chodte od nej ďalej,“ prikáže žiakom nízka nakrátko ostrihaná telocvikárka. „Hanka, počuješ ma?“

„Áno, len mi prišlo zle. Zle sa mi dýcha.“ Tak strašne mi búchalo srdce, pomyslela si, že mi hádam vyskočí z hrude.

„Skúste jej dať umelé dýchanie,“ rozdáva ustráchané rady Hankina spolužiačka, ktorá v triede sedí za ňou a stále má výhľad na Hankine dlhé hnedé vlasy. Aj ona by chcela také.

Učiteľka volá záchranku. O jedenásť minút už posádka na čele s doktorkou Feckovou Hanku ošetruje. Merajú jej tlak, pulz i saturáciu. Ešteže sídliť sotva tri a pol kilometra od školy. „Vraj ju zoberú do nemocnice,“ vravia si medzi sebou spolužiaci.

— 19:10

Martin je v jednom kole. Mobil má stále na nabíjačke. Už volal asi na tristo čísel a vie, že je to iba začiatok. Bolí ho žalúdok. Zatiaľ nič nejedol, iba pil kávu a bol si dvakrát zapáliť. Áno, fajčí. Vie, že pohľad na lekára s cigaretou nevzbudzuje veľa dôvery, ale roky sa toho nedokáže zbaviť. Keď si niekedy nestíha zapáliť, vysunie aspoň spodnú peru čo najbližšie k nosu, aby trochu zacítil zvyšky dymu z predchádzajúcej cigarety.

V Jakarte je poľnoc. Pohotovostný mobil konzulátu nekonečne dlho vyzváňa. Martin stihol zistiť, že singapurské zákony ohľadne darčovstva a transplantácií sú ako naše. Telefón zodvihol pracovník sekretariátu ambasády, no vraj zobudí aj veľvyslanca, keď ide o takú vec.

Martin sa sústreďí, ale potrebuje trochu oddychu. Koordinovať odber orgánov je nesmierne zložité a vyžaduje si to dobrého manažéra, ktorý na nič nezabudne. Martin má síce počítač aj pracovný stôl oblepený farebnými papierikmi, no to najdôležitejšie nosí vo svojej hlave.

Volá do Bratislavy, nech pripraví transplantačný tím. „Je to krvná skupina AB.“ Zasiela Ethanovu zdravotnú dokumentáciu a ďalšie podrobnosti, aby

sa Bratislavčania mohli pripraviť a hlavne naši vhodného príjemcu srdca.

— 21:39

Slovenská ambasáda v Jakarte už má kontakt na Ethanovu rodinu. Martin ešte predtým poslal do mailu stručný opis mladíkovej situácie. Zhrnul, čo sa stalo a ako to s Ethanom vyzerá. Že jeho orgány udržujú pri živote iba prístroje a lieky a že jeho telo prevážajú do Martina. Veľvyslanec sa spojil s ministrom zahraničia v Singapore.

Je hlboká noc a Ethanovým rodičom sa nedá dovolať. Automatická odpoveď hlási všetkými štyrmi tamojšími úradnými jazykmi, že číslo neexistuje. Minister dáva príkaz nájsť čím skôr akýkoľvek iný kontakt, no stále prichádza informácia s tým istým číslom.

„Na svitaní chcem byť v spojení s matkou a otcom toho chlapca,“ rozkáže Martin.

— 23:17

„Dobrý večer, pravdepodobne máme darcu srdca pre vašu dcéru. Nachystajte jej všetky veci a prídte do Národného ústavu srdcových a cievnych chorôb na Kramáre,“ oznámi v telefóne koordinátorka z Bratislavy Hankinej mame.

„Ale ona je v nemocnici,“ zmätená matka nevie, čo v tejto chvíli robiť.

„V nemocnici?“ opýta sa koordinátorka.

„No, odviezli ju tam. Volali mi zo školy, že odpadla na telocviku, tak leží v nemocnici. Aj som ju bola pozrieť. Čo teraz? Čo mám robiť?“ Matke sa tlačia slzy do očí. Tak dlho čakala, že sa nájde vhodné srdce pre jej Srdiečko. „A ten darca je ábečko?“ Mama si utrie horúcu slzu z líca.